Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1977/78: 17

med anledning av propositionen 1977/78: 59 med förslag om särskilt sysselsättningspolitiskt stöd inom stålindustrin m. m., jämte motioner

I betänkandet behandlas propositionen 1977/78: 59 samt de med anledning av propositionen väckta motionerna 1977/78: 173 av Lars Werner m. fl. (vpk) och 1977/78: 195 av Olof Palme m. fl. (s).

Propositionen

I propositionen föreslås att riksdagen skall

dels godkänna de grunder för särskilt sysselsättningsbidrag till stålföretag som förordats i propositionen,

dels ock bemyndiga regeringen att om så behövs förlänga bidragsperioden längst till utgången av år 1980.

Motioner

1977/78: 173 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas — med hänvisning till vad som anförs i motionen 1977/78: 163 — att riksdagen i anledning av propositionen 1977/78: 59 uttalar att det föreslagna sysselsättningsbidraget inordnas i uppbyggnaden av en ny stålpolitik som föreslås i motionen.

1977/78: 195 av Olof Palme m. fl. (s)

I motionen yrkas — med hänvisning till vad som anförs i motionen 1977/78: 192 — att riksdagen beslutar

1. att de riktlinjer för tillfälligt sysselsättningsbidrag till vissa företag som förordas i motionen bör gälla samt

2. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om värdet av att bidrag utgår för att sysselsätta övertalig personal genom utvecklingsarbete.

Utskottet

Som ett led i regeringens politik att främja en rationell strukturomvandling av stålindustrin läggs i förevarande proposition fram förslag om tillfälligt särskilt sysselsättningsbidrag till företag inom stålindustrin.

Samtidigt har regeringen för specialstålindustrin och stålgjuterierna i propositionen 1977/78: 47 presenterat förslag som är direkt inriktade på att underlätta strukturomvandlingen i dessa branscher. I den proposi-

tionen, som behandlas i näringsutskottet, föreslås dels att statliga lån skall kunna ges till ett sammanlagt belopp av 700 milj. kr., dels att staten skall ikläda sig garantier till ett sammanlagt belopp av högst 600 milj. kr. För att handlägga låne- och garantiärendena föreslås en särskild delegation bli inrättad. Förhållandena inom handelsstålindustrin kommer att behandlas i en särskild proposition, som kan väntas under våren 1978.

Förslaget om tillfälligt sysselsättningsbidrag, som alltså avser både handels- och specialstålindustrin, anknyter till de regler för sådant bidrag som tidigare införts för år 1977 och som nyligen föreslagits bli förlängda till att omfatta även första halvåret 1978 (prop. 1977/78: 32, AU 1977/78: 15).

Den förevarande propositionen innebär att bidrag för övertalig personal skall kunna utgå till företag med dominerande ställning på en ort. Bidraget skall utgöra 75 % av företagets lönekostnader inkl. sociala avgifter. Stödet är avsett för åren 1978 och 1979 men regeringen föreslås få rätt att förlänga bidragsperioden längst till utgången av år 1980.

Bidraget skall i motsats till det för andra branscher gällande sysselsättningsbidraget vara oberoende av om företaget varslar om uppsägning eller ej. Om varsel lagts skall dock som villkor gälla att företaget förklarar sig berett att skjuta på uppsägningarna. Bidrag utgår under inga omständigheter under lagstadgad varseltid. Reglerna innebär att för den kommande tvåårsperioden bidrag för övertaliga arbetstagare kan utgå under längst 18 månader.

Propositionen innehåller inte någon exakt beräkning av kostnaderna för förslaget men det anges att bidrag för 3 000 personer under 18 månader kan uppskattas dra en kostnad av 270 milj. kr. För innevarande budgetår föreslås att kostnaderna får täckas från anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder. Departementschefen aviserar att han återkommer till kostnadsfrågorna i budgetpropositionen 1978.

Vänsterpartiet kommunisterna underkänner regeringens politik för stålindustrin i sin med anledning av propositionen 47 i näringsutskottet behandlade motion 163. Motionärerna vill ha ett nytt förslag som bygger på förstatligande av branschen. Som en följd härav vill man att de medel som i propositionen avsetts för sysselsättningsbidrag i stället skall användas för den nya stålpolitik som motionärerna vill ha. I sak innebär detta att motionärerna yrkar avslag på den nu förevarande propositionen.

Socialdemokraterna godtar det arbetsmarknadspolitiskt motiverade tillfälliga sysselsättningsbidraget men vill förbinda det med vissa villkor till vilka utskottet återkommer i det följande.

Enligt utskottets uppfattning är sysselsättningsbidraget ett nödvändigt och värdefullt inslag i den påbörjade strukturomvandlingen av stålindustrin. Arbetsförmedlingen kan genom bidraget få ökat rådrum att

hjälpa de arbetstagare som berörs av de förutsedda driftinskränkningarna. Även från ett regionalpolitiskt perspektiv är denna respit värdefull.

I detta sammanhang noterar utskottet med tillfredsställelse att i propositionen förutskickats att i det fortsatta arbetet med strukturfrågorna, liksom hittills, stor uppmärksamhet kommer att ägnas de regionalpolitiska problemen. Särskilda grupper för ändamålet har bildats både på central och regional nivå. Till dessa problem kommer utskottet säkerligen att få anledning återkomma i andra sammanhang.

Som framgår av det anförda godtar utskottet i princip det föreslagna särskilda tillfälliga sysselsättningsbidraget. Härav följer att utskottet avstyrker vpk-motionen 173.

När det gäller de av socialdemokraterna i motionen 195 föreslagna villkoren för stöd får utskottet anföra följande.

Motionärerna vill mot bakgrund av bl. a. det statsfinansiella läget ha strama regler för bidragsgivningen. Enligt deras uppfattning bör bidrag utgå endast i de fall företag saknar egna finansiella möjligheter. Vid bedömningen härav skall företagets utdelningspolitik beaktas.

Enligt utskottets uppfattning saknas redan med hänsyn till den dåliga lönsamheten i branschen behov av en regel av detta slag. En sådan regel skulle också kunna leda till att man i vissa fall inte fick till stånd det rådrum som är bidragets syfte. Detta skulle i sin tur gå ut över de anställda. Utskottet avstyrker med hänsyn härtill förslaget.

Motionärerna vill också att bidragsgivningen skall centraliseras till regeringen och göras beroende av godkännande av facklig organisation. Detta förslag skall ses mot bakgrund av att motionärerna i anslutning till propositionen 47 efterlyser en samlad plan för stålindustrins framtida struktur. En sådan plan bör enligt motionärerna statsmakterna ta ställning till, och beslut om minskning av sysselsättningen bör tas inom ramen för en sådan plan.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att den omvandling av stålindustrin som nu föreslås bör ske planmässigt. Ansvaret härför när det gäller specialstålindustrin har enligt propositionen 47 — förutom på företag och anställda — lagts på den delegation som inrättats för att pröva frågan om statliga lån och garantier. I delegationen skall ingå bl. a. representanter för anställda och företag i berörda branscher. Länsarbetsnämnderna i vilka också ingår representanter för anställda och näringsliv skall enligt propositionen 59 pröva frågan om det särskilda sysselsättningsbidraget. Det får förutsättas att nämnderna samordnar sin handläggning med delegationens ställningstaganden.

Enligt utskottets uppfattning är den här angivna modellen med ett direkt ansvar för företag och anställda att föredra framför en central styrning av det slag motionärerna tänker sig. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Den socialdemokratiska motionen innehåller slutligen ett yrkande att

arbetstagare, som ingår i övertalighetsstyrka för vilken bidrag utgår, skall få möjlighet att arbeta med utveckling av företagets produktionsmetoder och produkter. På detta sätt kan utvecklingsverksamheten i företagen tillföras kunskaper och erfarenheter som de yrkesverksamma besitter.

Utskottet delar motionärernas uppfattning. Det är viktigt att de som sysselsätts med hjälp av det aktuella sysselsättningsbidraget får meningsfyllda uppgifter. Om det kan ske i form av utvecklingsarbete inom företagen, är det så mycket bättre. Motionärernas förslag faller enligt utskottets uppfattning inom ramen för det system som föreslås i propositionen, och någon särskild åtgärd från riksdagens sida är därför inte erforderlig.

Utskottet har i övrigt inte något att erinra eller tillägga i fråga om propositionen eller de i anslutning till denna väckta motionerna.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionen 1977/78: 173,
2. att riksdagen med avslag på motionen 1977/78: 195, yrkandet 1, och med bifall till regeringens förslag
   dels godkänner de grunder för särskilt sysselsättningsbidrag till stålföretag som förordats i propositionen 1977/78: 59,
   dels bemyndigar regeringen att om så behövs förlänga bidragsperioden till utgången av år 1980,
3. att motionen 1977/78: 195, yrkandet 2, inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 6 december 1977

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
ROLF WIRTÉN

Närvarande: Rolf Wirtén (fp), Bengt Fagerlund (s), Alf Wennerfors (m), Ingemund Bengtsson (s), Torsten Stridsman (c), Birger Nilsson (s), Allan Gustafsson (c), Erik Johansson i Simrishamn (s), Filip Fridolfsson (m), Ingrid Ludvigsson (s), Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp), Frida Berglund (s), Rune Johnsson i Mölndal (c) och Sune Johansson (s).

Reservation

Utformningen av bidragsbestämmelserna m. m. (mom. 2)

av Bengt Fagerlund, Ingemund Bengtsson, Birger Nilsson, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Frida Berglund och Sune Johansson (alla s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar "Socialdemokraterna godtar" och på följande sida slutar "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Socialdemokraterna efterlyser i sin motion 192 mera planmässiga insatser från statsmakternas sida när det gäller specialstålindustrin. Utskottet instämmer i denna kritik. Eftersom strukturomvandlingen måste ske under medverkan från samhället är det rimligt att samhällets högsta beslutande organ, när det skall ta ställning till samhällsstödets storlek, har tillgång till uppgifter om hur strukturomvandlingen skall genomföras. Utskottet förutsätter att en plan för detta område snarast läggs fram. Inte minst från kommunalekonomisk och regionalpolitisk synpunkt är detta angeläget. I avvaktan på att en samlad plan presenteras ter det sig naturligt att som socialdemokraterna begär regeringen får svara för bidragsgivningen när det gäller det arbetsmarknadspolitiskt motiverade sysselsättningsbidraget. Vid behandling av bidragsfrågor bör avgörande vikt fästas vid bedömningar som görs från fackligt håll. Sedan planen presenterats får ställning tas till frågan om stödperioden bör vara längre än till utgången av år 1979.

I den socialdemokratiska motionen framhålls att det från olika utgångspunkter är angeläget att stramhet iakttas vid bidragsgivningen. Utskottet instämmer i dessa synpunkter. Det saknas anledning att genom det särskilda sysselsättningsbidraget stödja stora och vinstgivande företag. Detta gäller inte minst företag som driver verksamhet av mångskiftande slag. I sådana fall bör företagen själva bära de aktuella kostnaderna för strukturomvandlingen.

Med det anförda har utskottet biträtt yrkandet 1 i motionen. Propositionen bör alltså godtas endast under förutsättning att de i motionen anförda synpunkterna beaktas. Av det anförda följer att utskottet avstyrker vpk:s krav om avslag på propositionen.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med bifall till motionen 1977/78: 195, yrkandet 1, och med anledning av propositionen 1977/78: 59
   dels godkänner de grunder för särskilt sysselsättningsbidrag till stålföretag som förordas av utskottet,
   dels avslår propositionen i fråga om bemyndigande för regeringen att förlänga bidragsperioden till utgången av år 1980.

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1977 770058